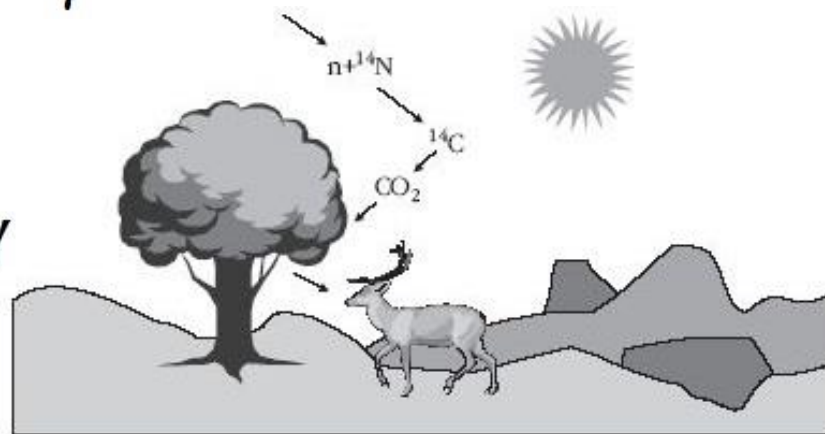
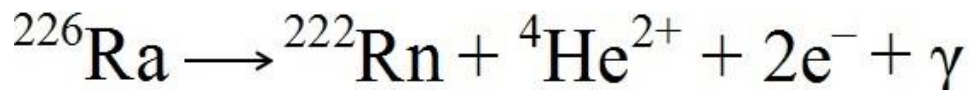
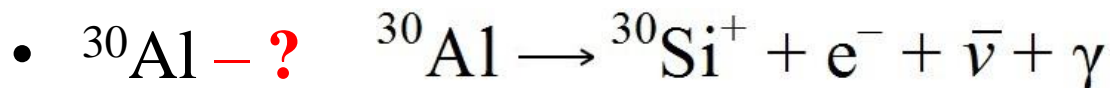
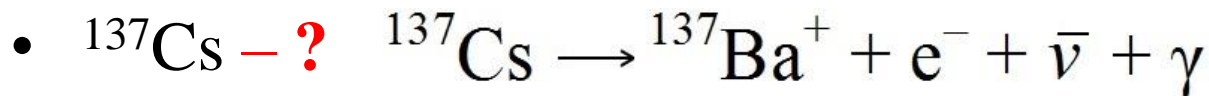

Ismétlés, HF

- Mi az α -, a β^- - és a γ -részecske?
- Melyik sugárzás a legveszélyesebb? $\rightarrow$ Távolság? [α , igen ritkán]
Időtartam? [γ , gyakran]

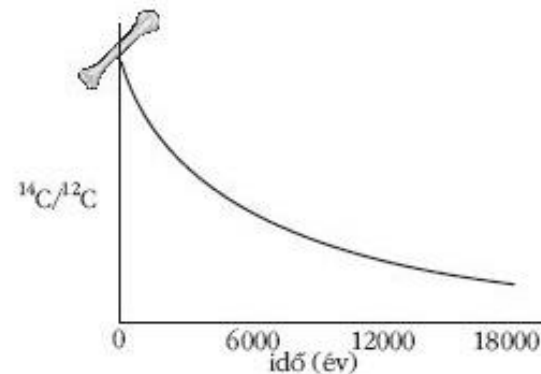

- Maghasadás - ?

- Radiokarbon kormeghatározás - ?

élőlény: $^{14}\text{C}/^{12}\text{C}$ arány áll.

† $\rightarrow$ csökken

Számolás:

- pontosság!

$$100,0 \text{ cm}^3 \text{ gáz} \xrightarrow{: 24,5 \text{ dm}^3/\text{mol}} 0,004082 \text{ mol}$$

$$0,004 \text{ mol} \rightarrow 81,6 \text{ g/mol}$$

$$0,0041 \text{ mol} \rightarrow 79,6 \text{ g/mol}$$

$$0,00408 \text{ mol} \rightarrow 80,0 \text{ g/mol}$$

- $M(\text{szénhidrogén}) = 28 \text{ g/mol}$ $\text{CH}_2=\text{CH}_2$
    └ banánok érlelése
    (növényi növekedési hormon)
- $1 \text{ g Al} \xrightarrow{: 27 \text{ g/mol}} 0,0\underline{27} \text{ mol} - ?$
- $101 \text{ kPa}, 25 \text{ }^\circ\text{C} \rightarrow$ nem kell gáztv, elég a $24,5 \text{ dm}^3/\text{mol}$

Füzet – fotók:

- **Petra, Álmos, Milán, HDávid, Samu, Máté!**

Az atomok elektronszerkezete: *atompálya, alhéj, héj*

8.C

2020. május 29.
– június 10.

👑 vírus

9.-es jegyzet 5–9. o.;
szkennelt tankönyv
24–33. o.

Atomszerkezet – történelem

DÉMOKRITOSZ (Kr. e. 400 körül) / JOHN DALTON (1808) – ?

→ az anyag részecsketermészetű [atom = oszthatatlan]

+ mezőtermészetű anyagok – !

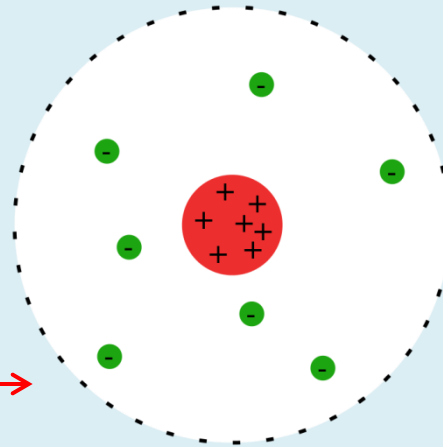
THOMSON (1897)

→ e^- felfed.

RUTHERFORD (1911)

→ atommag

→ *bolygómodell* →

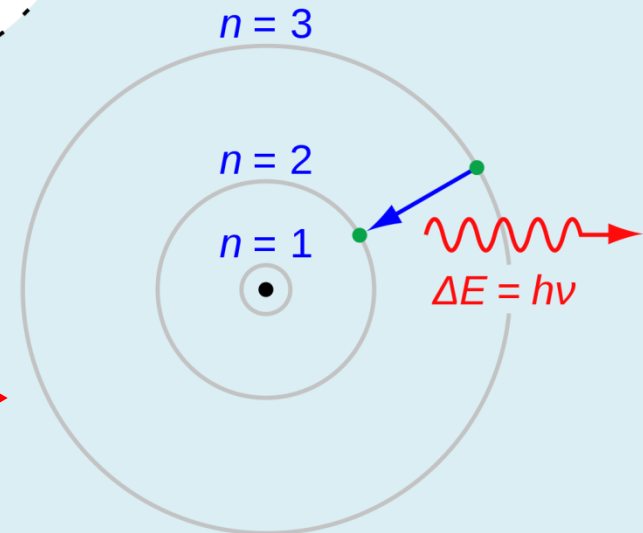

BOHR (1913)

→ az e^- -ok különböző energiájú állapotban lehetnek – ?

= e^- -héjak ~ *vöröshagymamodell* →

– kísérleti alap – ?

Kvantummechanikai atommodell (1920')

- HEISENBERG / SCHRÖDINGER
- az e^- nem csak részecske, hanem *hullám* is
→ az e^- atombeli helye pontosan nem határozható meg,
csak tartózkodási valószínűsége

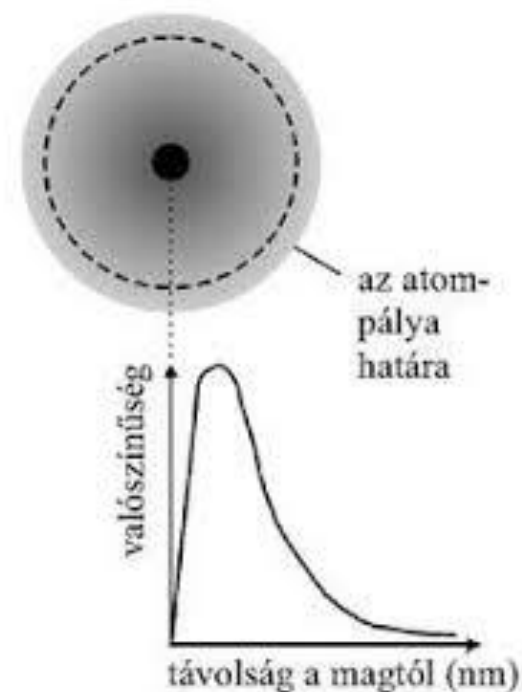

Meg tudjuk-e mondani, hol van a hullám pontosan?

- *atompálya*: az a térrész az atomon belül (de az atommagon kívül), amelyben az e^- 90%-os valószínűséggel tartózkodik

legegyszerűbb esetben: gömbszimmetrikus

↓
= s-atompálya

„semmi sem igaz, ami szemléletes” (SCHRÖDINGER)

$$\frac{\partial^2 \Psi}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 \Psi}{\partial y^2} + \frac{\partial^2 \Psi}{\partial z^2} + \frac{8\pi^2 m}{h^2} (E - E_p) \Psi = 0$$

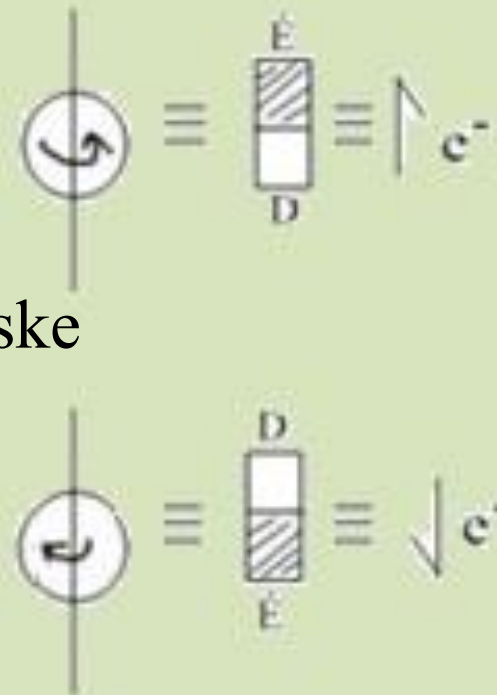
- a kvantummechanikai modell matematikai szempontból jó
→ segítségével sok minden kiszámolható (pl. lángfestés színe)

Az elektron spinje

$L =$ mágneses nyomatéka

- az e^- -héjak töltéssel rendelkező, forgó részecske
→ mágneses teret kelt
- pörgés iránya
→ kétféle spinű e^- van: $+1/2$ és $-1/2$
- [csak a szabad e^- spinje mérhető – $H_2 \emptyset$]

Az e^- -szerk. kiépülése – alapvetés

- 3 három rendező elv

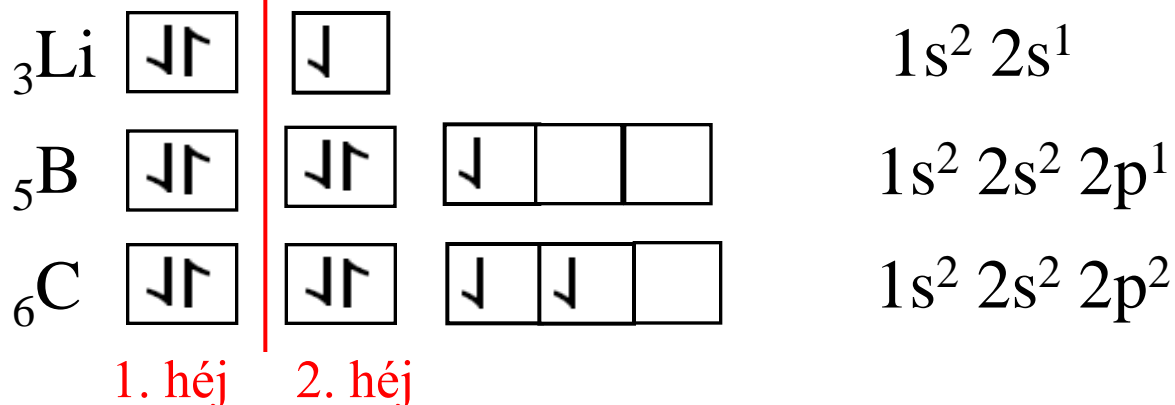
a) *energiaminimum elve:*

az e^- a lehető legalacsonyabb energiájú pályára lép

b) *Pauli-elv:* egy atompályán max. 2 e^- tartózkodhatik, ellentétes spinnel

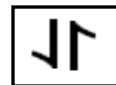
c) *Hund-szabály:* azonos E-szintű atompályákon az e^- -ok a lehető legnagyobb számban párosítatlanul helyezkednek el

- pl.

atompálya: max. 2 e⁻, ellentétes spinnel

└ jellemzi: alakja, mérete

s: gömb

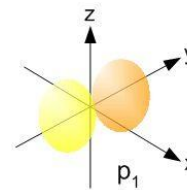
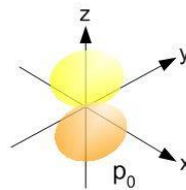
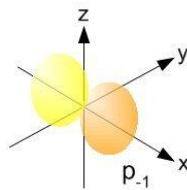
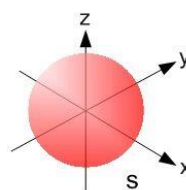
p: súlyzó / földimogyi / babapiskóta

d: } bonyi
f: }

alhéj: azonos alakú és méretű atompályák együttese

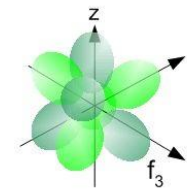
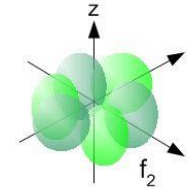
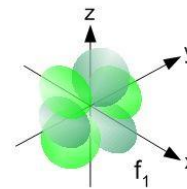
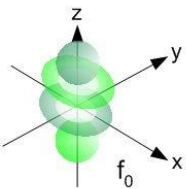
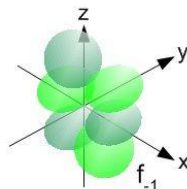
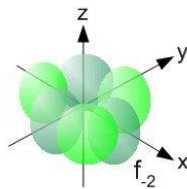
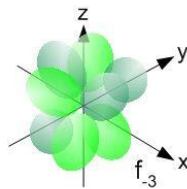
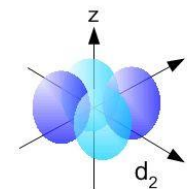
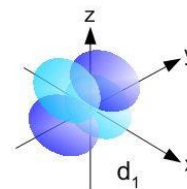
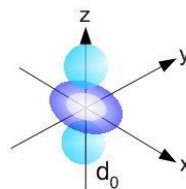
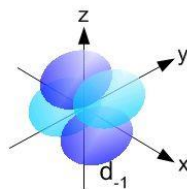
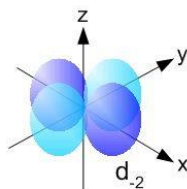
e⁻-ok lehetőleg párosíthatatlanul

héj: azonos (hasonló) méretű atompályák együttese

s-alhéj:
1 atompálya
p-alhéj: 3 a.p.
d: 5 a.p.
f: 7 a.p.

pl. 4. e⁻-héj →

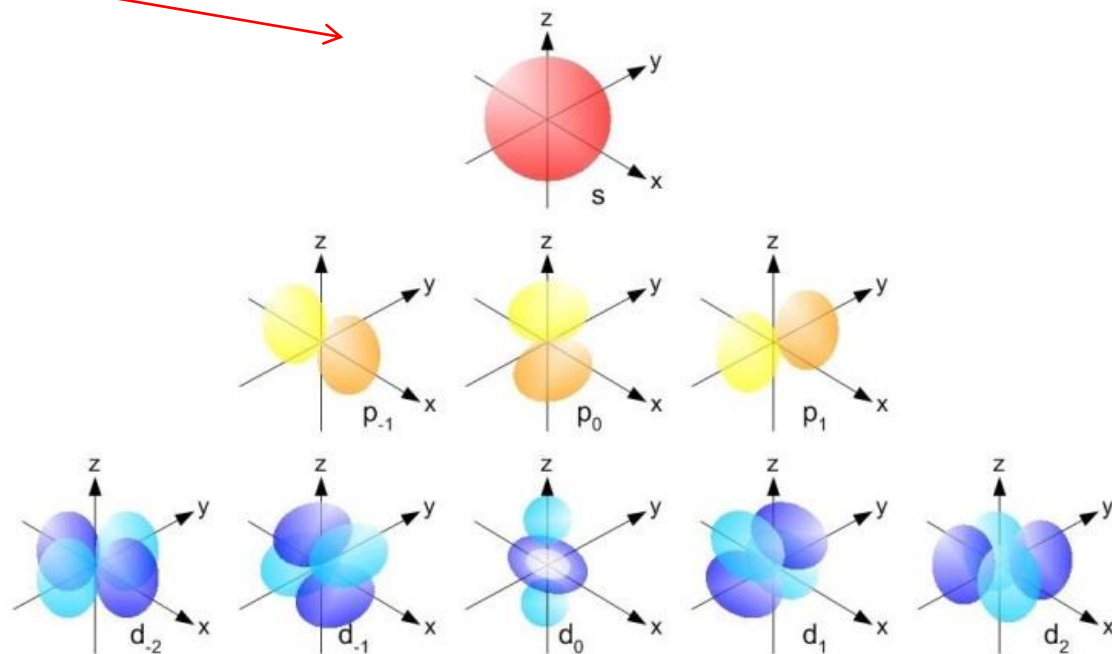

matek.fazekas.hu/kkk2020

3. elektronhéj

- mi az az e^- -héj?
- mi a piros / sárga / kék?
- hány atompályából állnak ezek az alhéjak?
- melyikre hány e^- fér?
- mi az az atompálya?
- milyen e^- -ok lehetnek egy atompályán?

1. héj [K] = 1 alhéj (1s) = 1 atompálya
2. héj [L] = 2 alhéj (2s és 2p) = 1+3 atompálya
3. héj [M] = 3 alhéj (3s, 3p és 3d) = 1+3+5 atompálya
4. héj – ?

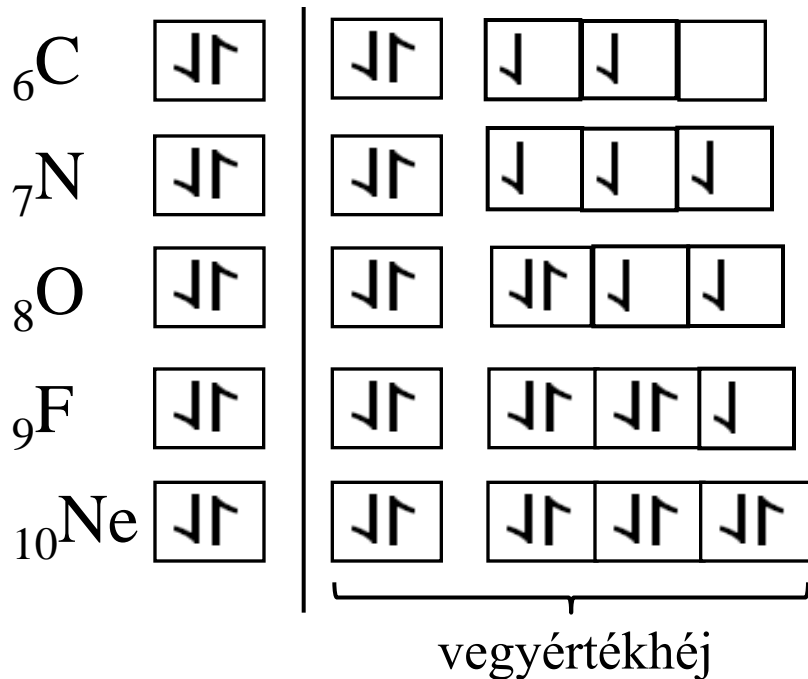
Minden héj annyi alhéjből áll, ahányadik!

Az alapállapotú atomok e⁻-szerkezete

L = nem gerjesztett = min. E-jú

₁ H	$\boxed{\downarrow}$		$1s^1$	H•	cellás / betűs / körülpöty- työzős ábrázolás
₂ He	$\boxed{\downarrow\uparrow}$		$1s^2$	He	
₃ Li	$\boxed{\downarrow\uparrow}$	$\boxed{\downarrow}$	$1s^2 2s^1$	Li•	
₄ Be	$\boxed{\downarrow\uparrow}$	$\boxed{\downarrow\uparrow}$	$1s^2 2s^2$	Be	
₅ B	$\boxed{\downarrow\uparrow}$	$\boxed{\downarrow\uparrow}$	– ? $1s^2 2s^2 2p^1$	$\bar{B}\cdot$	

2. héj

$1s^2 2s^2 2p^2$ – *Hund-szabály!*

$1s^2 2s^2 2p^3$ $\cdot\bar{\text{C}}\cdot$ $\cdot\bar{\text{N}}\cdot$

$1s^2 2s^2 2p^4$

$1s^2 2s^2 2p^5$

$1s^2 2s^2 2p^6 = [\text{Ne}]$

${}^{12}\text{Mg}$ $[\text{Ne}] 3s^2$

${}^{15}\text{P}$ $[\text{Ne}] 3s^2 3p^3$

Melyik e^- -héjra hány e^- fér?

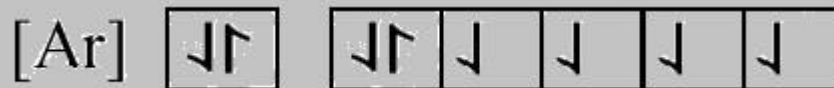
2. héj: $2 + 6 = 8$ db e^-

3. héj: $2 + 6 + 10 = 18$ db e^-

$x.$ héj $\rightarrow 2 \cdot x^2$ db e^-

$E(4s\text{-alhéj}) < E(3d\text{-alhéj})$

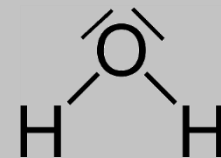

• atomtörzs – ?

• vegyértékelektron – ?

főcsoport (I–VIII.A) = v.é. e^- -ok száma = főcsoportszám

mellékcsoport (I–VIII.B) – nem mondható meg egyértelműen

• periódusszám – ?

főcsoportszám – ?

↳ hasonló kémiai viselkedés!

• atomok (növekvő rendszám) / elemek (ált. növekvő M) per. rendszere